

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Sekseninci İçtima

26.7.1338 Çarşamba

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	496	nin evrakının tetkik ettirilmesine dair takriri	497
2. — Azayı Kıram muamelâtı	498	6. — Sualler	497
1. — Memurin Muhakemat Tetkik Heyeti ve Encümeni için intihap	498:501	1. — Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Beyin, Ordu'da müntezir Güneş mecmuasının tatil edilmesi sebebine dair Dahâliye Vekâletinden sual takriri	497
3. — Muhtelif evrak	496	2. — Karahisarı Şarki Mebusu Vasfi Beyin, Karahisarı Şarki âsayışine dair Dahiliye Vekâletinden sual takriri	497:498
1. — 23 Temmuz İdi millisi münasebetiyle muhtelif mahallerden gelen telgraf-lar	496:497	7. — İkinci defa reyeye konulan kanun	498
4. — Tezkereler	497	1. — İktisat Vekâletinin 1338 bütçesine otuz bin lira ilâvesine dair Kanun	498,502,502:503
1. — Ankara Süvari Alayı Birinci Bölük Mülâzımisanisi Ferid Efendinin İstiklâl Madalyasıyla taltif edilmesine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi	497	8. — Mazbatalar	498
5. — Takrirler	497	1. — Askerî Ceza Kanununun 24 ncü maddesine zeylolarak tanzim edilen kanun lâyihası ve Müdafaa-i Milliye ve Adliye encümenleri mazbataları	498
1. — Sinob Mebusu Şevket Beyin, İnebolu Evkaf Memuru İsmail Hakkı Efendi-			

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 1,55

REİS — Reisisani Dr. Adnan Beyefendi

KATIPLER : Âtîf Bey (Kayseri), Hakki Bey (Van)

REİS — Efendim celseyi açıyorum, zaptı sabık hulâsası okunacak.

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

İkinci Reisvekili Musa Kâzım Efendi Hazretlerinin tahtı Riyasetlerinde bilnikat Ertuğrul Mebusu Mustafa Kemal Beyin, Kanunu Esasının 79 neu maddesinin tadiline dair teklifi kanunisi Kanunu Esasi Encümenine, Gene Mebusu Hamdi Beyin, Müecceleyeti Askeriye Vergisinin tadiline dair teklifi Lâyiha Encümenine, Tokad Mebusu Rifat Beyin, Emvali metrûkeye dair sual takriri Dahiliye Vekâletine havale edildi. Edirne'nin senei devriyei işgali münasebetiyle Trakya Cemiyetinden mevрут telgraf okunarak protesto edilmek üzere Hariciye Vekâletine havalesi ve Trakyalılara münasip bir cevap yazılması müttefikan kabul edildi. Dördüncü Şubeden encümenlere intihabedilen âzaya dair mazbatalarla Yozgad Mebusu Ahmed, Gaziantep Mebusu Ragıp beylerin İstida Encümeninden ve İzmit Mebusu Fuad Beyin Büyük Millet Meclisi âzalığından istifanameleri okundu. İstirdadedilen mahaller ahalisine muavenet icrası hakkındaki kanunun tefsirine mûtaallik lâyihai kanuniye ile sabık Kırşehir Mebusu Bekir Efendi hakkındaki İstida Encümeni mazbatasının kiraatine dair takrirler kabul edilmedi. Adana vilâyeti kuyudu hakaniyesinin tashihine dair olan lâyihai kanuniyenin müstaceliyetle müzakeresi kabul edildi. Çorum Mebusu Ferid Beyin mezuniyetine dair Divanı Riyaset kararıyle Elcezire Cephesi sabık Kumandanı Nihad Paşa hakkındaki Adliye Encümeni mazbatasını ikinci defa reye vaz'olunarak birineisi 102 reyle, ikineisi 86 reyle kabul edildi. Memurin Muhakematı Encümeniyle Tetkik Heyeti için intihap icra edilerek teneffüs için Celse tatil olundu.

(İkinci Celse hafidir.)

Üçüncü Celse

Reisisani Adnan Beyefendinin tahtı riyasetlerinde bilnikat Memurin Muhakemat Heyetiyle Encümenine yapılan intihabın neticesi tebliğ edildi. İktisat Vekâleti bütçesine tahsisat ilâvesine dair lâyihai kanuniye bilmüzakere müstaceliyet kararıyle maddeleri aynen kabul olundu. Heyeti umumiyesi tâyini esami ile reye konulduğunda reye iştirak edenlerin nısabı ekseriyeti hulmadığı anlaşılmaqla içtimai âtide tekrar reye konulacağı bittebliğ Çarşamba günü toplanılmak üzere Celseye nihayet verildi.

Reisisani	Kâtip	Kâtip
Dr. Adnan	Van	Kayseri
	Hakki	Âtîf

REİS — Zaptı sabık hulâsası hakkında söz istiyen var mı?

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Adana Kuyudu Hakaniyesinin tashih hakkındaki lâyihanın müstaceliyetle müzakeresi kabul olundu. Acaba verilen karar bu mealde midir?

REİS — Hayır efendim, bu o değildir. Malûmuâliniz o, diğer celselerde olmuştur. Başka söz istiyen var mı efendim? Zaptı sabık aynen kabul olunmuştur.

3. — MUHTELİF EVRAK

1. — 23 Temmuz İdi Millisi münasebetiyle muhtelif mahallerden gelen telgraflar

REİS — İdi Milli münasebetiyle mevрут telgraflar vardır. Yalnız mahalleri okunacaktır.

«23 Temmuz münasebetiyle mevрут telgrafların mahreçleri :

İkinci Fırka Kumandanlığından, Urfa Mutasarrıflığından, Sinob Müdafaa Hukuk Cemiyetinden, Bartın Belediye Riyasetinden, Cide Kaymakamlığından, Bolu Mutasarrıflığından, Silif

ke Belediye Riyasetinden, Zir Müdafaai Hukuk Cemiyeti Riyasetinden, Tokad Belediye Riyasetinden, Sivas Belediye Riyasetinden, Beşinci Kolordu Kumandanlığından, Muş Mutasarrıflığından, On dördüncü Fırka Kumandanlığından.

REİS — Efendim! Muvafık görürseniz Divanı Riyasetçe münasip cevaplar yazılır. (Muvafık, sesleri)

4. — TEZKERELER

1. — *Ankara Süvari Alayı Birinci Bölük Mülâzımisanisi Ferid Efendinin İstiklâl Madalyasıyla taltif edilmesine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinin tezkeresi*

REİS — Süvari Mülâzımisanisi Ferid Efendinin İstiklâl Madalyasıyla taltifine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyasetinin tezkeresi vardır, okunacak :

21 Temmuz 1338

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

Ankara Süvari Alayı Birinci Bölük Mülâzımisanisi olup bölüğüyle Haymana civarında Urungüş mıntakasına memur iken firarilerle icra kılınan müsademede, sol bacağından mecruh olup binnetice yapılan ameliyatta sol bacağı kat'edildiğinden vukubulan istirhamı üzerine Garp Cephesi Kumandanlığına da İstiklâl Madalyasıyla taltifi muvafık görüldüğü Müdafaai Milliye Vekâletinin 24 . 6 . 1338 tarihli ve Muamelâtı Zatiye Şube 2-799/10562 numaralı tezkeresinde, bildirilen künyesi merbut Ferid Efendinin olveçhile İstiklâl Madalyasıyla taltifi ve keyfiyetin Meclisi Âliye arzı İcra Vekilleri Heyetinin 20 Temmuz 1338 tarihli İçtimamında takarrür etmekle ifayı muktazasına ve neticesinin işaretine müsaade Devletlerini istirham eylerim efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi
İcra Vekilleri Heyeti Reisi
Hüseyin Rauf

(Kabul sesleri)

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Müsaade buyurun.

REİS — Efendim Mülâzımisanisi Ferid Efendinin İstiklâl Madalyasıyla taltifine dair...

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Söz isterim Reis Bey.

REİS — Buna dair müzakere yoktur rica

ederim. Mülâzımisanisi Ferid Efendinin İstiklâl Madalyasıyla taltifini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

5. — TAKRİRLER

1. — *Sinob Mebusu Şevket Beyin İnebolu Evkaf Memuru İsmail Hakkı Efendinin evrakının tetkik ettirilmesine dair takriri*

REİS — İnebolu Evkaf Memuru İsmail Hakkı Efendinin evrakının tetkik ettirilmesine dair Sinob Mebusu Şevket Beyin temenni takriri vardır. Şer'îye ve Evkaf Vekâletine gönderiyoruz.

6. — SUALLER

1. — *Bolu Mebusu Tunah Hilmi Beyin, Ordu'da müntezir Güneş mecmuasının tatil edilmesine dair Dahiliye Vekâletinden sual takriri.*

REİS — Tunah Hilmi Beyin, Ordu'da müntezir Güneş mecmuasının tatil edilmesi esbabına dair Dahiliye Vekâletinden sual takriri var. Dahiliye Vekâletine gönderiyoruz.

2. — *Karahisarı Şarki Mebusu Vasfi Beyin, Karahisarı Şarki âsayişine dair Dahiliye Vekâletinden sual takriri*

REİS — Karahisarı Şarki Mebusu Vasfi Beyin, Karahisarı Şarki âsayişine dair Dahiliye Vekâletinden sual takriri var. Onu da Dahiliye Vekâletine gönderiyoruz.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Efendim, müsaade buyurulursa sual takrirleri hakkındaki usulü müzakere için söz söyleyeceğim. Efendim, sual takrirleri hakkında Meclisi Âlide, zaman zaman başka türlü muameleler cereyan ediyor. Nizamnamenin (109) neu maddesinde; «Vükelâdan birine tahriri sual irad etmek isteyen bir mebus; metnini reise takdim eder. Riyaset, bu suali derhal nazırı aidine tebliğ eyler ve nihayet üç gün zarfında, fezleke müzakeratın sonuna aynen dercettirir.» ve (110) neu maddesinde «şifahi suallerin metni, tahriren Riyasete tevdi olunur. Riyaset, bunları nazırı aidine tebliğ ile beraber, fezleke müzakeratın nihayetine dercettirirler.» diye muharrerdir. Nizamnamenin şu sarâhatine ve sual takrirleri hakkında kabul olunsun veya reddolunsun, tarzında müzakere cereyan etmediğine göre, Ma-

kamı Riyasete takdim olunan sual varakaları, aidolduğu vekâlete tevdi olunmazdan evvel Heyeti Celileye malûmat verilmesine lüzum yoktur. Malûmuâlileriniz vaktimiz pek kıymetlidir. Böyle kablettebliğ malûmat vermekten hiçbir fayda olmaz. Nizamname sarihtir. Nizamnamenin sarahatını tağyir ile başka türlü bir muamele ifasına da icap yoktur. Binaenaleyh; Heyeti Celileden istirham ediyorum. Badema sual takrirleri hakkında Nizamnamedeki su sarahat ahkâmının muhafazasıyla aidolduğu vekâlete tevdi edilerek Heyeti Celileye malûmat verilmemesinin usul ittihaz edilmesini ve zaten cevabı geldiğinde veyahut şifahen cevap verildiğinde sual takrirleri okunmakta olduğundan bu usulün muhafaza edilmesini rica ederim.

REİS — Efendim, bendenizin buradan söylemekliğime müsaade buyurursanız meseleyi izah edeyim.

Süruri Efendi Hazretlerinin okudukları madde gayet sarihtir. Geçen sene bendenizin esnayı Riyasetimde bu usulü tatbik ediyorduk. Fakat nedense teamülü kadim veçhile bu sualler Heyeti Aliyenizden geçtikten sonra gidiyor.

FEYYAZ ÂLİ B. (Yozgad) — Zapta geçsin diye efendim. Maksat o idi.

REİS — Evet efendim, arzu buyurursanız Nizamnamei Dahilinin ahkâmını ıera ederiz. (Hay hay sesleri) Ve fimabait böyle yaparız. Çünkü Nizamnamemiz sarihtir. (Muvafık sadaları)

8. — MAZBATALAR

1. — *Askerî Ceza Kanununun 24 ncü maddesine zeylolarak tanzim edilen kanun lâyihası ve Müdafaa-i Millîye ve Adliye encümenleri mazbataları*

REİS — Askerî Ceza Kanununun (24) ncü maddesinin tadili hakkındaki lâyihai kanuniyenin reddine dair Adliye Encümeni mazbatası var. Ruznameye alıyoruz.

7. — İKİNCİ DEFA REYE KONULAN KANUN

1. — *İktisat Vekâletinin 1338 senesi bütçesine otuz bin lira ilâvesine dair Kanun*

REİS — Efendim geçen celsede İktisat Vekâletinin bütçesine zam ıerasına dair olan Kanunu reyî âlinize vaz'etmiştik. O vakit nisabolmadığından ikinci defa reye vaz ediyorum. Lütfen reylerinizi istimal buyurunuz!

Efendim suallere dair olan mezkûr maddeyi bendeniz bir defa daha okudum. Altında bir fıkrada daha var. Müsaade buyurursanız onu da nazarı dikkate alalım.

MADDE 110. — Şifahi sualler metni tahriren Riyasete tevdi olunur. Riyaset bunları Nazırı aidine tebliğ ile beraber fezleke müzakeratın nihayetine derecttirir ve ertesi celsenin ruznamesine tevdi sırasıyla ithal eyler.

En son fıkrada; Heyeti Celilenin ruznamesine ithalini müş'irdir. Bendenize öyle geliyor ki Nizamnamei Dâhilinin en mühim noktası buradadır. Şimdiye kadar verilmiş olan sual takrirlerinin ilk tevdii esnasında her celsenin - zaten Nizamnamede ayrıca bir madde de vardır. - her içtimain iptidasında yarım saati te-cavüz etmemek üzere, suallere tahsis olunur efendim. Her celsenin ruznamesine tevdi sırasıyla birer birer ithal edelim ve vekili aidine haber gönderelim. Bu suretle kabul buyuruluyor mu efendim? (Kabul sesleri).

İstihsali âra hitam bulmuştur.

2. — AZAYİ KİRAM MUAMELÂTI

1. — *Memurin Muhakemat Tetkik Heyeti ve Encümeni için intihap*

REİS — Memurin Muhakematı ile Tetkik Heyeti için, malûmuâliniz intihap yapmıştık. Fakat zannederim, Memurin Muhakematı Encümeni için beş, Tetkik Encümeni için de daha yedi arkadaşın intihabı lâzımgelir. Onun için şimdi iki intihap yapacağız.

ZİYA HURŞİD B. (Lâzistan) — Liste okusun, ondan sonra..

ÖMER LÜTFİ B. (Amasya) — Efendim en çok rey alanlardan reyî işari ile yapalım.

REİS — Efendim en çok rey alanların esamisini okuyorum. Malûmuâliniz Tetkik Encümeni için dört arkadaş ekseriyet kazanmıştı.

ZİYA HURŞİD B. (Lâzistan) — Efendim reyî işari ile yapacağız.

REİS — Rica ederim böyle bir usul yoktur.

Memurin Muhakemat Encümenine ait zevatın esamisini okuyorum :

Osman Nuri Bey (Bursa), Hakkı Hami Bey (Sinob), Arif Bey (Konya), Mazhar Müfid Bey (Hakkâri), Rasim Bey (Elâziz), Edib Bey (Batum), Fikri Faik Bey (Gene), Hüsnü Bey (Bitlis), Tevfik Bey (Erzincan), Zekâi Bey (Adana), Faik Bey (Cebeliberet)

Efendim Hakkı Hami Beyin mâruzatı vardır.

HAKKI HAMİ B. (Sinob) — Efendim okunan listede bendenizin de ismin geçiyor. Rükâyı kiramdan rica ederim. Devam edemeyeceğim, mazeretim vardır. Onun için bendenize rey vermesinler.

REİS — Ali Süruri Bey, Hakkı Bey, Haydar Bey, Mustafa Bey ekseriyet kazanan zevattır.

Şimdi efendim diğerleri için arz edeceğim, intihap yapacağız. En çok rey alanları okudum. Tetkik Encümeni için en çok rey alanlardan birisi Dursun Bey (Çorum) dur, bundan başka Rıza Bey (Yozgad), Şükrü Bey (İstanbul), İsmail Safa Bey (Mersin), Rifat Bey (Tokad), Süleyman Bey (Canik), Arif Bey (İstanbul), Durak Bey (Erzurum), Mustafa Taki Efendi (Sivas), Süleyman Sudi Bey (Bayezid), Zekâi Bey (Adana), - Affedersiniz sıra yanlış olmuş - Neşet Bey (Kângırı), Müfid Efendi (Kırşehir), Şükrü Bey (Karahisarı Sahib), Arif Bey (Konya), (Kaçar kişi? Sesleri) Efendim yedi kişi birisine, beş kişi diğerine intihabolunacak.

ZİYA HURŞİD B. (Lâzistan) — Efendim kanunu mahsusunda musarrah olmadığı halde biz, Meclisi Âlide teamül yaptık. Arkadaşlardan bir ikisi istifa eder veya mezuniyet alırsa ondan sonra rey alanı reyi işari ile kabul ediyorduk. Bunun için bendeniz, reyi işariyi teklif ediyorum, reyi işari ile yapalım, tâyini esamiden vazgeçelim. (Doğru; sesleri)

ABDULLAH Ef. (İzmit) — Efendim Meclisin bunları kabul edeceğinde, hiç şüphe yoktur. Müsaade buyurulursa bunları reyi işari ile yapalım.

REİS — Müsaade buyurunuz efendim. Bu, arkadaşların birisinin, ikisinin söylemesiyle olacak şey değildir. İntihap usulü Nizamnamei Dahilide musarrahtır. Ekseriyeti mutlaka ile intihabedilir. İkinci defada ekseriyet hâsıl olmazsa ekseriyeti izafiye ile olur.

ZİYA HURŞİD B. (Lâzistan) — Teamül var.

REİS — Müsaade buyurunuz efendim, ikinci defa ekseriyet hâsıl olmazsa o zaman dediğiniz olur.

HAKKI HAMİ B. (Sinob) — Bu Nizamnamei Dahilî, teşriî bir meclis için yapılmış bir nizamnamedir. Şimdi mevzuubahsolan mesele Meclisi Âlinizin haiz olduğu ikinci bir salâhiyet daha var. Sıfatı icraiye'dir. Ona aittir. Biz Tetkik Encümenini, Muhakemat Encümenini intihabettik. Şimdiye kadar cereyan eden teamül Ziya Hurşid Bey arkadaşımızın buyurdıkları gibidir. İnhilâl vukubuldukça sırada olan yüksek rey almış olanları intihabediyorduk. Binaenaleyh; Meclisi Âliniz Nizamnamei Dahilinin icrai kısmına böyle bir kararla madde ilâve etmiştir. Gerçi yazılmamıştır; fakat kabul edilmesi itibariyle bu nizamnamenin icrai bir maddesini teşkil ediyor. Bu itibarla bendeniz bu gibi şeye mahal görmüyorum.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Efendim Nizamnamei Dahilinin her hangi fashının mesaili teşriiye, hangi fashının mesaili icraiye kabili tatbik olup olmayacağına dair sarahat yoktur. Ve şimdiye kadar bir kararımız yoktur. Teamülden bahsediyorlar. Şimdiye kadar teamül mucibince heyet ve encümenin, Meclisi Âliden bil-intihap tefrik olunuyordu. Ancak o heyetten infikâk vukuunda o heyete gönderilecek arkadaşların tefriki teshilen ilmaslaha en çok rey alanlardan reyi işari ile yapılmaktaydı. Bendeniz diyorum ki, esas teşkil eden arkadaşlar reyi hafi ile intihabedilmeli, ondan sonra teamüle riayet etmeliyiz. Fark yoktur.

ABDULLAH Ef. (İzmit) — Efendim Refik Şevket Bey arkadaşımın buyurdıkları pek doğrudur. Fakat; intihabat icra edilmiştir. Bir defa yüksek rey alanlar da bellidir. Beyan buyurduğunuz şeyin teshilen ilmaslaha reyi işari ile olması evlâbittarik lâzımdır. Bunun reyi işari ile reye vaz'ı lâzımdır.

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Efendim Hakkı Hami Beyefendinin sözünü ben de muvafık görüyorum. Her heyet bir nizamnamei dahilî ile harekete mecburdur. Heyeti Celile teşekkül ettiği zaman Nizamnameyi tatbik etmeyi kabul etmiştir ve bu Nizamnamenin bizim vaziyetimize muvafık olmıyan kısmı varsa o kısımlar tadil edilir. Şimdi elde mevcut Nizamna-

me vardır. Tadil edilmemiştir. Bu tadil edilmedikçe cari olması lâzımdır.

HAKKI HAMİ B. (Sinob) — Efendim bendeniz dâvamı kavli mücerrede ibtina ettirmiyorum. Eğer bendeniz rüfekayı kiram gibi iddiamı kavli mücerrede istinadettirmiş olsaydım kendilerine hak verirdim. Soruyorum Ali Cenani Beyefendiye; bu Nizamnameyi İstanbul Meclisi Mebusanı mı yapmıştır? Yoksa bura mı yapmıştır? (Gürültüler) Müsaade buyurunuz. Yine Ali Cenani Beyefendi Malta'da bulunduğu sırada Meclisi Âli bu Nizamnameyi Dahilî hakkında burada uzunuzadıya müzakere yapmıştır ve demiştir ki : «Hakikaten Nizamname mucibi tadildir. Fakat hangi maddelerin tadili lâzımgelip gelmeyeceği meselesi ifayı vazife esnasında tahaddüs edecek muamelât üzerine Meclisi Âli ittihaz edeceği kararlar üzerine taayyün eder. Ve o kararlar Nizamnamenin muaddel maddeleri makamına kaim olur» denilmiştir. Eğer bendenizin bu mâruzatıma karşı kanaat getirmiyen arkadaşlarım varsa bir defa zabıtnameleri mütalâa etsinler ve sonra efendiler! Bendeniz diyorum ki, Refik Şevket Beyin mütalâası doğru değildir. Çünkü; diyorlar ki, haddizatında intihap iera edilmemiştir ki, ekseriyeti mutlaka ile rey tecelli etsin. Yine zabıtnameler açılıp bakılsın! Oraya intihabedilen arkadaşların hemen nüsfindan ziyadesi ekseriyeti izafiye ile intihabedilmiştir. Onların kuvvet ve kudret itibariyle diğerlerinden katıyen farkı yoktur. Bu itibarla ne muameleye ve ne de Nizamnameye katıyen mugayeret yoktur. Onun için bendeniz mütalâai sabıkamda ısrar ediyorum ve reye vaz'ını rica ediyorum.

Dr. MAZHAR B. (Aydın) — Nizamnamenin bu Meclise ait bir Nizamname olduğunu ve mütalâasını şahsi mütalâaya istinadettiren, itiraz eden arkadaşımız ekseri zamanlarda vukubulan muamelâtta Nizamnameyi Dahilîyi vikaye etmek isteyen arkadaşımızdır. Mezkûr Nizamnameye en zivade istinadeden arkadaşımızın bu husustaki mütalâasının pek muvafık olamayacağı kanaatindeyim. Binaenaleyh Nizamnameye tevfikî muamele etmek daha muvafıktır. Nizamname haricinde teshilen lilmaslaha kaydının ihdası doğru değildir.

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Nizamnameyi Dahilînin içinde bizim Meclisimizde kabiliyeti tatbikiyesi olmayan maddelerin mevcudol-

duğuna bendeniz de kailim, bunların tadil edilmesi iktiza eder fikrindeyim. Fakat Hakkı Hami Beyefendinin buyurdukları teamül bir karar değildir. Eğer böyle bir karar varsa her halde o karar meriyüliçeradır. Halbuki buyurdukları gibi katıyen böyle bir karar yoktur. Teshilen lilmaslaha ittihaz edilmiş şey bir karar olamaz efendim. Teamül de olamaz, karar da olamaz. Binaenaleyh mer'i nizamnamenin kabulü zaruridir. (Gürültüler.)

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Reis Bey reye koyunuz.

REİS — Rica ederim efendim neyi reye koyacağım? Nizamnameyi Dahilînin tadilini mi?

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — Efendim temaülün nasıl olduğunu arkadaşımız söylediler. Ve şimdiye kadar bu teamül mucibince intihabedilen zevat ifayı vazife ettiler. Ve hüküm ita ettiler. Bunlar yanlış mıdır? Yani bu hükümleri şimdi nakzedecek miyiz? Rica ederim bu Meclis şu teamülü kabul etmiştir ve bu teamül mucibince birçok arkadaşımız ifayı vazife etmiştir ve etmektedir. Şimdi onlar nakız mı edilecek? Bu teshilen lilmaslaha yapılmıştır ve Meclis bunu kabul etmiştir. Ve bu şekilde zannederim ki birçok defalar bu izafi olarak âzami rey alanlar kimler ise Makamı Riyasetten reye konmuş ve ekseriyet ile kabul edilmiştir. Bu şekle nihayet vermek için bendeniz bir sebep göremiyorum. Onun için eski teamül mucibince şimdi intihabedilen arkadaşlarımızın sıra itibariyle kazanmış oldukları ekseriyeti âraya nazaran 15 ve dokuz kişiden ibaret olan encümenleri itmam ederiz.

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Doğru değil.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — Öyle ise evvelce verdiğimiz hükümler de doğru değildir. Onları da nakzedelim. Bunun için Meclisin bir teamülü vardır. Teamül mucibince muamele ifası lâzımgelir. Ve bunu Meclisin reyine koyabilirsiniz. (Reye sesleri.)

REİS — Efendim bendeniz bir noktayı arz edeyim. Reye neyi koyacağım? Usulü intihap hakkında Nizamname sarıhtir. Onun için bu maddeyi reye koyamam. Bunu alelittlak reye koyamam. Koysam koysam şimdiki bu intihap meselesini koyabilirim. Başka suretle bu maddeyi tadil etmemiz lâzımgelir.

ALİ ŞÜKRÜ B. (Trabzon) — Hayır efendim, yalnız bu Muhakemat Encümeni için yapılacak intihabı reye koyunuz.

ÖMER LÜTFİ B. (Amasya) — Efendim mesele Heyete ve Tetkik Encümenine âza intihabı mahiyetinde iken Nizamnameyi tadil mahiyetini aldı. Bendeniz de hattâ Ziya Hürşid Bey biraderimizden evvel «reyi işari ile reye vaz'ı muvafık olmaz mı? » diye oturduğum yerden Reis Beye sormuştum. Bundan maksadım az bir zamanda meseleyi bitirmektir. Fakat, uzadıkça uzadı. Arkadaşlarımızın birçoğu söz aldı. İntihap müddetinden daha fazla zaman kaybettik. Vakit zâil oldu. Reis Beyefendi bunun bu kadar uzamaması için «söz söylenmez, Nizamnamei Dahiliye mugayirdir. Reye koyamam, münakaşa da ettiremem» deyip rey istihsali için kutular gezdirilirdi, mesele biterdi. Sonra tarafeynin fikirleri anlaşılımıştır. Şimdi reye koyarlar ya o taraf ya bu taraf kazanır, mesele biter. Böyle olmazsa ruznamemiz de kalacak, bütçemiz de kalacak ve zannederim böyle devam ederse akşama kadar Nizamnamei Dahili ile uğraşacağız. Hiçbir şey çıkaramıyacağız.

HÜSEYİ AVNİ B. (Erzurum) — Reis Beyin tereddüdü zâil olmamıştır. Reis Bey buyuruyorlar ki; bundan sonra usulü intihap böyle mi olacaktır? Hayır efendim. Heyeti Celile buna dair karar vermiştir. Kararımız vardır. Yani inhilâl vukuunda intihabolunacak arkadaşları yeniden intahab etmeyip en çok rey alan arkadaşlarımız rey işari ile intihabedilirdi. Arkadaşlarımız bugün için ve heyette henüz nısabolduğu halde iki kararın buraya da teşmilini talebediyorlar. Bu, bir teşmil mahiyetindedir. Heyeti Celile evvelce bunu teşmil buyurdu mu? buyurmadı mı? Evvel beevvel burası tetkik olunmalıdır. yoksa görüştüğümüz mesele Nizamnamenin tadili mahiyetinde değildir. Yine intihap usulü veçhiledir. Yalnız reyler tebellür etmiş ve ekseriyet hâsıl olmamıştır. Bu kararımız üzerine evvelki kararımızı teşmil etmek lâzımdır. Onun için evvelâ bunu reye koysunlar ve tereddütlerini izale buyursunlar. Olur ki Nizamnameye hâlel gelmemiş olur.

REİS — Müzakerenin kifayetine dair bir karar vardır. Müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür.

Şimdi efendim Hakkı Hami Bey takririnde diyor ki; «en çok rey alanların sıra ile reye vaz'ını arz ve teklif eylerim.» Fakat müsaadeleriyle deminki tereddüdümü arz edeyim. Alehtlak bunu reye vaz'edersem Nizamnameye mugayir olacak... (Gürültüler) Şimdi Tetkik Heyetiyle Muhakemat Encümenine - yani yalnız bu meseleye mahsus olmak üzere en çok rey alan...

ABDÜLKADİR KEMALİ B. (Kastamonu) — Sırf bu mesele için de reye konamaz. Nasıl olur efendim?

REİS — Rica ederim, müsaade buyurun. Yalnız bu meseleye maksur olmak üzere en çok rey alanlardan rey işari suretiyle intihabetmeyi kabul edenler iütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir. (İşte bu... Sesleri) En çok rey alanları sıra ile okuyacağız.

Şimdi efendim, Muhakemat Encümeni için Hakkı Hami Bey (Sinob). Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Arif Bey (Konya). Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Mazhar Müfid Bey (Hakkâri) yi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Rasim Bey (Elâziz) i kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Şimdi efendim, Tetkik Heyeti için yedi âza ayıracağız:

Dursun Bey (Çorum). Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Rıza Bey (Yozgad). Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Şükrü Bey (İstanbul). Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

İsmail Safa Bey (Mersin). Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Rifat Bey (Tokad). Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Nâdir Bey (İsparta). Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Hamdi Bey (Tokad), Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

HEYETİ VEKİLE REİSİ RAUF B. — Efendim bir meselenin hafiyen müzakere edilmesini Heyeti Aliyenizden rica edeceğim. Müsaade buyurursanız salon tahliye edildikten sonra esbabını arz edeceğim.

(Samiinden salon tahliye edilmiştir.)

BEŞİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 7,00

REİS — Reisisani Dr. Adnan Beyefendi

KÂTİP : Âtuf Bey (Kayseri)

REİS — Efendim celseyi aleni olarak açıyorum. Efendim İktisat Vekâletinin 1338 bütçesine otuz bin lira ilâvesine dair olan Kanun 124 reyyle kabul edilmiştir.

Yarın saat bir buçukta içtima edilmek üzere celseyi tatil ediyorum.

(Hitamı müzakerat saat : 7,10)

İktisat Vekâleti bütçesine 30 bin lira ilâvesine dair olan Kanuna verilen reylerin neticesi

(Kabul edenler)

Hafız Şahin Ef. (Gazianteb), Bahri B. (Yozgad), Hacı Bedir Ağa (Malatya), Hakkı B. (Van), Tunalı Hilmi B. (Bolu), Avni B. (Saruhan), Hasan B. (Trabzon), Bozan B. (Urfa), Hacı Süleyman Ef. (İzmir), Hüseyin Avni B. (Erzurum), Rıza B. (Yozgad), Nüzhet B. (Ergani), Ali Rıza B. (İstanbul), Hacı Mustafa Ef. (Ankara), Mehmed Şükrü B. (Karahisarı Sahib), Şeyh Hacı Fevzi Ef. (Erzincan), Kâzım Pş. (Karesi), Ali Vâsif B. (Gene), İsmail B. (Erzurum), Ahmed Fevzi Ef. (Batum), Operatör Emin B. (Bursa), Nebil Ef. (Karahisarı Sahib), Hüseyin B. (Kozan), Sabit B. (Kayseri), Ragıp B. (Kütahya), Eyüb Sabri B. (Eskişehir), Mehmed Vasfi B. (Karahisarı Şarki), Süleyman Sudi B. (Bayezid), Ömer Lutfi B. (Saruhan), Rasim B. (Elâziz), Esad B. (Lâzistan), Vâsif B. (Sivas), Vehbi B. (Karesi), İsmail Subhi B. (Burdur), Hâşim B. (Çorum), Süreyya B. (Saruhan), Hacı Mehmed Ef. (Bayezid), Mazlum Baba Ef. (Denizli), Rasim B. (Cebelibereket), Yusuf Ziya B. (Mersin), Hamdi B. (Gene), Emin B. (Erzincan), Midhat B. (Mardin), Muhiiddin Baha B. (Bursa), Necib B. (Ertuğrul), Hasan Ef. (Denizli), Emin B. (Canik), Abdülgafur Ef. (Karesi), Âsım B. (Erzurum), Süleyman B. (Canik), Ziyaeddin B. (Sivas), Abdul-

lah Ef. (Adana), Halil İbrahim B. (Antalya), Kadri B. (Diyarbakir), Mustafa B. (Antalya), Mahmud B. (Ergani), Mazhar Müfid B. (Hakkâri), Mustafa Âkif B. (Diyarbakir), Nusrat Ef. (Erzurum), Halil B. (Ertuğrul), Emir Pş. (Sivas), Refik Şevket B. (Saruhan), Sâmi B. (İçel), Feyyaz Âli B. (Yozgad), Mustafa B. (Dersim), Hasan Fehmi B. (Gümüşane), İbrahim B. (Mardin), Hasan Tahsin B. (Antalya), Abdülkadir Kemalî B. (Kastamonu), Yahya Galib B. (Kırşehir), Ali Cenani B. (Gazianteb), Ömer Lutfi B. (Amasya), Şükrü B. (Canik), Mesud B. (Karahisarı Şarki), Ali Haydar B. (Gene), Mehmed Nadir B. (İsparta), Rifat B. (Tokad), Müfid Ef. (Kırşehir), Hafız Abdullâh Ef. (İzmit), Ali Süruri Ef. (Karahisarı Şarki), Ahmed Hilmi B. (Kayseri), Nuri B. (Bolu), İbrahim B. (Karesi), Hüsnü B. (Bitlis), İsmail Remzi B. (İsparta), Hacı Veli Ef. (Eskişehir), Besim Atalay B. (Kütahya), Sadık B. (Kırşehir), Mazhar B. (Aydın), Mehmed B. (Biga), Reşid Ağa (Malatya), Şükrü B. (İstanbul), Mustafa Taki Ef. (Sivas), Mehmed Âkif B. (Burdur), Halil İbrahim Ef. (İzmit), İsmail Şükrü Ef. (Karahisarı Sahib), Edib B. (Batum), Seyfi Ef. (Kütahya), Ziya B. (Kangır), Ahmed B. (Yozgad), Halil İbrahim Ef. (Eskişehir), Hamdi B. (Biga), Ziya Hürşid B.

(Lâzistan), Hamdi Ef. (Diyarbakir), Âtîf B. (Kayseri), Naci B. (Elâziz), Osmanzade Hamdi B. (Ertuğrul), Hakkı Pş. (Niğde), Yasin B. (Oltu), Hüseyin Hüsnü Ef. (İstanbul), Hakkı Hâmi B. (Sinob), Nuñman Usta. (İstanbul), Ali B. (Karahisarı Sahib), Neşet B. (İstanbul), Hacı

Mustafa Sabri Ef. (Siird), Ragıb B. (Gazianteb), Dursun B. (Çorum), Ali Şükrü B. (Trabzon), Hacı Arif B. (İstanbul), Rasim B. (Sivas), Mustafa Lûtfi B. (Siverek), Dr. Eşref B. (Adana), Tufan B. (Hakkâri), Abdullah Ef. (Bolu), Ömer Lûtfi B. (Karahisarı Sahib)

(Reddedenler)

Besim B. (Kastamonu), Vehbi B. (Bitlis), İbrahim Hakkı B. (Ergani), Mehmed Vehbi Ef. (Konya)

(Müstenkifler)

Said B. (Kângırı). Mustafa B. (Karahisarı Şarki)

İçtimai âti ruznamesi

1. — Zaptı sabık hulâsası
2. — Evrakı varide

Levayih ve tekâlifi kanuniye

— Konya'da ikamete memur Kahveci Hacı İlyasoğlu Hacıhasan'ın cezasının affına dair Heyeti Vekileden mevрут lâyihai kanuniye

— 14 Eylül 1330 tarihli Tayinat ve Yem Kanunnamesine müzeyyel mevaddı havi Heyeti Vekileden mevрут lâyihai kanuniye

— Ferağ ve İntikal harelarna dair 27 Şubat 1329 tarihli Kanunu muvakkate müzeyyel mevaddı havi Heyeti Vekileden mevрут lâyihai kanuniye

— Yalvac Ahzi Asker Şubesi Bolükler Kumanı sabıkı Hakkı Efendinin cezasının affı ile rütbesinin iadesine dair Heyeti Vekileden mevрут lâyihai kanuniye

— Emrazi sâriye tahsisatına yüz bin lira daha ilâvesine dair Heyeti Vekileden mevрут lâyihai kanuniye

— Düşman tarafından ihrak olunan Sakarya İlca karyesi ile emsali kura ahalisinin 1337 âşar ve tekâlifi saire deyinlerinin tehiri tahsili hakkında Heyeti Vekildeen mevрут lâyihai kanuniye

— İkinci sınıf İhtiyat zâbitanının sınıfı

muvazzafa nakilleri ve badet terhis terfihi halleri hakkında Heyeti Vekileden mevрут lâyihai kanuniye

— Suriye, Irak ve sair memeliki harre ahalisinden olup kabulü istifalarını istida eden ümera ve zâbitan hakkında Heyeti Vekileden mevрут lâyihai kanuniye

— Düşman karşısından müsellâhan ve mütefikan firarlarından dolayı idama mahkûm Fırka 8 Hücum Taburundan Mehmedoğlu İsmail ile beş refikinin idam cezalarının affına dair Heyeti Vekileden mevрут lâyihai kanuniye

— Irak ve Suriye hükümetleri ile hemhudut livalarla Adana vilâyeti jandarma efradına gönüllü muhassasatı itası hakkında Heyeti Vekileden mevрут lâyihai kanuniye

— Düşman karşısından müsellâhan firar cürmünden idama mahkûm Hasanoğlu Ahmed'in cezasının affına dair Heyeti Vekileden mevрут lâyihai kanuniye

Tezkereler

Varidatı hususiye tahsilâtı hakkında Dahiliye Vekâleti tezkeresi

— Tarik bedeli nakdîsinin sureti tahsili hakkında Dahiliye Vekâleti tezkeresi

— Harcırah Kararnamesinin yirmi sekizinci maddesinin tefsirine dair Maliye Vekâleti tezkeresi

— Mirî ormanlardan dun bedelle satılmış eşcar ve saire bedellerinin tarifei hazıradaki fiyata iblâğma dair olan lâyihai kanuniyenin iadesi lüzumuna dair İktisat Vekâleti tezkeresi

— Şehit Ömer Naci Bey merhumun ailesine emsali misillû hidematı vataniye tertibinden maaş tahsisine dair Bursa Mebusu Muhiddin Baha Beyle rüfekasının teklifi kanunisi

— On Temmuz İdi Millisi ve Trakya'nın senei devriyei işgali münasebetiyle mevрут telgraflar

— Defteri Hakani Müdürüyeti Umumiyesinin kesbi intizam ve tekâmülü için Maliye Vekilinin sarfı mesai eylemesi lüzumuna dair Muvazenei Maliye Encümeni tezkeresi

— Defteri Hakani muamelâtı hakkında Çorum Mebusu Haşim eyin takriri

— Pontüs meselesinden idama mahkûm Aleksandros'a ait develerle Ali Arslan namındaki şahsa dair Kütahya Mebusu Cemil Beyin takriri

— Encümen intihabatına dair İstida Encümeni tezkeresi

— Encümen intihabatındaki sehvin tashihiine dair Dördüncü Şube Riyaseti tezkeresi

— Muhakemat Heyetinden istifasına dair Kstamonu Mebusu Besim Beyin takriri (Sıra Canik Mebusu Süleyman Beyindir.)

— Mezuniyete mütaallik Divanı Riyaset kararı

— Bayram münasebetiyle içtimam talikine dair Erzincan Mebusu Emin Bey ile rüfekasının takriri

Mazbatalar

— Yenihan hâdisesinden dolayı müebbet kürek cezasına mahkûm Yenihan'ın Kiremetli karyesinden Hacı Hasan'ın şeyhuhati hasebiyle affı hakkındaki teklife dair İstida Encümeni mazbatası

— Hiyaneti vataniye ve fiilîşeniden maada ceraim erbabından sülüsünü müddeti cezaiyelerini ikmal edenlerin affı hakkındaki teklifin reddine dair Adliye Encümeni mazbatası

Sualler

— Vesaiti nakliye hakkında Siverek Mebusu Mustafa Lûtfi Beyin sual takririne Müdafai Milliye Vekâletinden mevрут tezkerei cevabiye

Müzakere edilecek mevad

— İstiklâl mahkemeleri hakkındaki teklif
— Nevahi Kanunu